

RETEN I NÆSTVED DOM

afsagt den 29. maj 2019

Sag BS [REDACTED]

Mandatar SOCIALPÆDAGOGERNES LANDSFORBUND for

[REDACTED]
(advokat Søren Kjær Jensen)

mod

[REDACTED]
(advokat Lars Thurø Møller)

og

Sag BS [REDACTED]

[REDACTED]
(advokat Lars Thurø Møller)

mod

[REDACTED] FORSIKRING, [REDACTED]
[REDACTED]
(advokat Jens Andersen-Møller)

og

Sag BS [REDACTED]

[REDACTED] FORSIKRING, [REDACTED]
[REDACTED]
(advokat Jens Andersen-Møller)

mod

[REDACTED]
(advokat Anne Mette Myrop Opstrup)

Denne afgørelse er truffet af dommer Lene Sigvardt.

Sagens baggrund og parternes påstande

Hovedsagen er anlagt den 20. juli 2015.

Adcitationssagen mod sagsøgtes forsikringsselskab, **[REDACTED] Forsikring**, er anlagt den 14. november 2016.

Adcitationssagen mod sagsøgers arbejdsgiver, **[REDACTED]** er anlagt den 26. maj 2017.

Hovedsagen vedrører, hvorvidt sagsøgte, der har diagnosen infantil autisme og mental retardering, har handlet erstatningsansvarspådragende over for sagsøger, der var ansat på det bosted, hvor han var anbragt. Adcitationssagen mod forsikringsselskabet drejer sig, hvorvidt sagsøgtes erstatningsansvar er dækket af dennes ansvarsforsikring, hvori forsætlig skade er undtaget. Adcitationssagen mod arbejdsgiveren drejer sig om, hvorvidt denne ikke havde planlagt arbejdsgangene på bostedet fuldt forsvarligt og dermed kan gøres erstatningsansvarlig for den skete skade helt eller delvist.

Sagsøgeren, Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED]
[REDACTED] har nedlagt endelig påstand om, at sagsøgte, **[REDACTED]**
[REDACTED] tilpligtes til sagsøger at betale kr. 883.936,62 med tillæg af sædvanlig procesrente af kr. 200.000 fra sagens anlæg og af kr. 359.306,97 fra 6. april 2016, og af restbeløbet fra 1. april 2019; alt til betaling sker; subsidiært et mindre beløb og/eller et senere forrentningstidspunkt efter rettens skøn.

Sagsøgte, [REDACTED] har nedlagt påstand om frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et af retten fastsat mindre beløb end det af sagsøger påståede.

Over for **adciterede**, **[REDACTED]** **Forsikring** har **[REDACTED]** nedlagt påstand om, at **[REDACTED]** **Forsikring** tilpligtes at friholde **[REDACTED]** for et hvert krav, som **[REDACTED]** under sag **[REDACTED]** måtte blive tilpligte at betale, herunder renter og omkostninger heraf.

[REDACTED] **Forsikring** har heroverfor påstået frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et af rettens fastsat mindre beløb.

Over for **adciterede**, **[REDACTED]** har **[REDACTED]** **Forsikring** nedlagt påstand om, at **[REDACTED]** tilpligtes at friholde **[REDACTED]** for et hvert krav, som **[REDACTED]** **Forsikring** under sag BS BS-**[REDACTED]** måtte blive tilpligte at betale, herunder renter og omkostninger heraf.

[REDACTED] har heroverfor påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af et af retten fastsat mindre beløb.

Der er enighed om den talmæssige opgørelse af erstatningskravet, som endeligt nedlagt af sagsøger i hovedsagen, idet det bemærkes, at spørgsmålet om beregning af feriegodtgørelse er forligt parterne imellem af proces økonomiske årsager og uden præjudice i øvrigt.

[REDACTED] har i hovedsagen fået beskikket advokat i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 3, og er i adcitationssagen mod **[REDACTED]** **Forsikring** meddelt fri proces.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Spørgsmålet om erstatningsansvar for sagsøgte og forsikringsdækning har været udskilt til særskilt behandling, jf. retsplejelovens § 253.

Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for **[REDACTED]** nedlagde under delhovedforhandlingen påstand om, at **[REDACTED]** tilpligtedes at anerkende at være erstatningsansvarlig, når bortses fra årsagssammenhæng, for den tilskadekomst, som overgik **[REDACTED]** den 14. august 2012.

[REDACTED] påstod heroverfor frifindelse.

_____ nedlagde over for adciterede, _____ Forsikring, påstand om, at _____ Forsikring tilpligtedes at friholdelse _____ for ethvert beløb, som _____ måtte blive dømt til at betale til _____

_____ Forsikring påstod heroverfor frifindelse.

Den 15. marts 2017 afsagde retten følgende kendelse vedrørende delspørgsmålene:

" ...

Retten begrundelse og afgørelse

Retten lægger til grund, at _____ den 14. august 2012 uden forudgående varsel for _____ tog hårdt fat med begge hænder i håret på _____ og trak hende nedad, så at hun stod i en foroverbøjet position, hvorfra hun ikke kunne komme fri, og hvor han fastholdt hende mod hendes vilje. Retten lægger endvidere til grund, at _____ slap grebet i _____ hår, men at han genoptog handlingen, efter at hun var kommet op at stå i oprejst stilling, uagtet at hun opfordrede ham til at give slip. Retten lægger endelig til grund, at _____ herefter først slap sit greb i _____ da andet personale kom til stede og greb ind.

Der er enighed om, at _____ er omfattet af den i erstatningsansvarslovens § 24b, stk. 1, 1. pkt., omhandlede persongruppe, og at han dermed er erstatningspligtig for skadegørende handlinger efter samme regler som sjælssunde personer. Retten finder det - henset til handlingens karakter og omfang - ubetænkeligt at lægge grund, at der er tale om en culpøs handling, og at _____ er erstatningsansvarlig for den skade, som måtte være overgået _____ i forbindelse hermed. Retten har ikke i overensstemmelse med det af parterne for delhovedforhandlingen vedtagne taget stilling til, hvorvidt den påberåbte skade må anses for kausal, og dermed heller ikke spørgsmålet om adækvans.

Der er ikke grundlag for at statuere, at _____ på nogen måde skulle have udvist egen skyld eller accept af risiko for den skade, der måtte være overgået hende. Herefter, og således som sagen er forelagt for retten, tages sagsøgerens påstand til følge.

Den for _____ tegnede ansvarsforsikring har undtaget dækning af forsætligt fremkaldte skader. Forsætsbegrebet i forsikringsretten skal forstås i overensstemmelse med det forsætsbegreb, der anvendes i strafferetten. Det er forsikringsselskabet, der har bevisbyrden for, at en skade er fremkaldt forsætligt.

Det er uomtvistet, at _____ er omfattet af den i forsikringsaftalelovens §

19 omhandlede persongruppe. Da handlingen således må anses for at være et udslag af [redacted] utilregnelighed, må handlingens tilregnelse bedømmes på baggrund af, om [redacted] adfærd bærer den forsætlige forbrydelses karakteristiske præg i lighed med den vurdering, der ville have fundet sted, såfremt spørgsmålet om forsæt var blevet behandlet efter straffelovens § 16.

Under henvisning hertil, og at [redacted] greb fat i håret på [redacted] to gange, og at han vedblev med at holde fast, indtil en anden pædagog kom til stede og greb ind, selvom [redacted] bad ham om at give slip, finder retten det bevist, at [redacted] forsætligt rev [redacted] i håret.

Retten finder det imidlertid ikke hermed bevist, at også den skade, som er påberåbt af [redacted] kan tillægges [redacted] som forsætlig. Retten har her ved lagt vægt på, at nok kan handlingen at rive i hår efter den objektiverede forsætsbedømmelse tillægges [redacted] som forsætlig, men at der ikke i denne bedømmelse tillige kan indlægges et forsæt om at påføre [redacted] egentlig skade i form af den uspecificeret belastningsreaktion, som hun har gjort gældende, er udløst af handlingen, og som muligvis kan være en kausal og adækvat følge af at rive i hår, men ikke nødvendigvis en ubetinget eller sædvanlig følge heraf.

Det bemærkes hertil, at [redacted] ville nyde en mindre forsikringsdækning, såfremt det objektiverede forsætsbegreb, der i strafferetten benyttes til at kvalificere en handling udført af person omfattet af straffelovens § 16 som værende forsætlig, skulle udstrækkes til at gælde alle skader af den forsætlige handling, sammenholdt med den dækning, som en person omfattet af forsikringsaftalelovens § 18 ville nyde, og hvor alene de skader, som forsikrede bevisligt havde forsæt til at fremkalde, er undtaget forsikringsdækning. Der er i denne sag ikke oplysninger, der på nogen måde støtter, at [redacted] evnede at forstå konsekvenserne af sine handlinger og hermed kunne forholde sig accepterende til mulige udfald af disse.

Den påberåbte skade er således ikke undtaget forsikringsdækning i det omfang, at der i øvrigt måtte være den fornødne kausalitet og adækvans. Det findes uden betydning for denne vurdering, hvorvidt skaden tillige måtte være dækket af arbejdsgivers forsikring, eller om [redacted] ved anmeldelse af forholdet til politiet og efterfølgende indbringelse af erstatningsspørgsmålet for Erstatningsnævnet for Voldsofre ville kunne have fået sit krav dækket der. Til sidstnævnte skal bemærkes, at Erstatningsnævnet har regresret over for skadevolder, hvorfor denne fremgangsmåde ikke ville have friholdt [redacted] eller forsikringsselskabet for ansvar. Med henvisning hertil tages påstand tages til følge.

Derfor bestemmes:

Sagsøgtes, [redacted] tilpligtes at anerkende at være erstatningsansvarlig, når bortses fra årsagssammenhæng, for den tilskadekomst, som er overgået [redacted] den 14. august 2012.

Adciterede, [redacted] Forsikring, [redacted] tilpligtes at friholdelse adcitanten, [redacted] for ethvert beløb, som adcitanten som sagsøgte i hovedsagen BS [redacted] Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [redacted] mod [redacted] måtte blive dømt til at betale til sagsøgeren.

..."

Retslægerådet har den 6. juli 2018 afgivet en erklæring. Det fremgår af svar på spørgsmål 1, 2, 3 og 5:

" ...

Hændelsesforløbet har med stor sandsynlighed (>50%) medvirket til udvikling af sagsøgers psykiatriske symptomer, som nævnt i erklæringerne af 29.09.2013 og 21.04.2015 ved speciallæge i psykiatri Jens Rolighed. Andre forhold (eventuelle sådanne, som ikke er nævnt i de lægelige akter) kan dog også have spillet en rolle. Det er ikke muligt nøjere at kvalificere eventuelle bidrag fra sådanne andre psykiske belastninger, som skadelidte måtte have tålt i denne periode. Det fremgår af de nævnte erklæringer, at sagsøgte ikke tidligere har lidt af psykisk sygdom, men at hun efter hændelsesforløbet led af grådlabilitet, træthed og opgivenhed. Efterfølgende finder speciallægen, at hun har symptomer svarende til "længerevarende depressiv reaktion". Derimod ses der ikke symptomer svarende til Posttraumatisk stressreaktion. Derefter har sagsøger været behandlet på psykiatrisk afdeling, Slagelse Sygehus, under diagnosen "let PTDS" og senere samtidig depression. Det er Retslægerådets opfattelse, at kriterierne for PTDS dog ikke har været opfyldt. Den 21.04.2015 stiller speciallægen, som skrev den første speciallægeerklæring, diagnosen "tilpasningsreaktion" og beskriver en bedring. Herudfra finder Retslægerådet, at diagnosen "belastningsreaktion, uspecificeret" bedst beskriver det samlede forløb."

..."

Forklaringer

Der blev under delhovedforhandlingen afgivet forklaring af [redacted] og vidnerne, [redacted] og [redacted] der alle var behørigt formanet. Forklaringerne er gengivet således til retsbogen:

██████████ forklarede, at hun også forud for den 14. august 2012 havde arbejdet på autissecenteret, men med børn mellem 12 og 18 år med psykiske problemer og et mindre støttebehov. Børnene havde forskellige grader af autisme og andre psykiske lidelser. Der var fire skoleafdelinger, der var opdelt efter støttebehov. Den gruppe, som hun arbejdede med, var de bedst fungerende. Der blev skåret mere og mere i ressourcerne, og da kravet til det administrative arbejde blev skærpet, i kombination med en sygemeldt kollega gjorde, at hun blev arbejdsmæssigt presset. Det havde hun svært ved at se i begyndelsen, men hun fik det fortalt af blandt andet sine kollegaer. Hun valgte derfor at søge over i et andet team for en periode. Hun søgte barselsvikariatet i den gruppe, hvor ██████████ var, på baggrund af et internt opslag. Hun var ikke til en egentlig ansættelsessamtale, men der blev afholdt en samtale af blandt andet ██████████. Hun kan ikke huske, hvad hun blev spurgt til under samtalen. Hun kan genkende de spørgsmål, som fremgår af spørgsmål til ansættelsessamtale. Hun er i hvert fald blevet stillet disse spørgsmål i forbindelse med sin første ansættelse i centeret. Hun har tidligere under sin ansættelse oplevet udadreagerende adfærd, men hun har aldrig tidligere følt sig utryk i disse sammenhænge. Hun er helt sikkert under samtalen med ██████████ blevet spurgt ind til sit forhold til udadreagerende adfærd.

Hun kom på besøg en dag før sin ansættelse for at få et indtryk af afdelingen og dens dagligdag. Hun mødte også ██████████ den dag. Det var tydeligt, at der var tale om en meget tungere gruppe end den, som hun tidligere havde haft ansvaret for. Hun mødte om morgenen kl. 09.30 den 14. august 2012. Hun var før den dag, hvor hun skulle møde brugerne og lære deres personlighed at kende. De skulle på en cafe tilknyttet centeret. Hun kender centeret. Hun har været der før med skoleafdelingens brugere. De var elleve brugere og tre pædagoger, der tog afsted. De to pædagoger kendte hun ikke. Hun fik at vide, at brugerne var vant til turen, og at de var glade for at komme på cafeen. På vej derned kom den ene pædagog i tanke om, at der var en bruger, som de havde glemt, hvorfor pædagogen løb tilbage. Pædagogen hed måske ██████████. Den tredje pædagog, der hed ██████████, skulle ordne noget administrativt, hvorfor hun fik besked om at gå ind på cafeen med brugerne. Det havde hun det trygt med. ██████████ var hurtig, styret af sit behov, så han var først i køen. ██████████ tog sin øl selv. Hun stod med samtlige brugeres punge, da de ikke kunne administrere pungene selv. De andre brugere stod pænt og ventede på, at hun skulle betale for dem. Hun bad ██████████ om at vente også, mens hun fandt hans pung frem. Hun kunne ikke i øjeblikket se, at hun var for langsom til hans temperament, men hun har tydeligvis givet ham indtryk af, at hun bremsede ham. ██████████ tog fat i hendes hår oven på hovedet med begge hænder og ruskede hende. Hun så ikke, at han tog fat i håret, men hun mærkede det. Hun var i færd med at finde pungen, men hun kendte ikke pungen af udseende, hvorfor hun nok var lidt langsommere end sine kollegaer. Hun fulgte med ned, da ██████████ trak

hende i håret. Det gjorde virkeligt ondt. Hun forsøgte at kommandere ham til at slippe håret, men [redacted] reagerede ikke. [redacted] trykkede rundt med hendes hoved, mens han holdt i hendes hår. Der var fyldt med personale og brugere i cafeen. Hun havde ikke øjenkontakt med andre pædagoger på stedet. Hun oplevede ikke, at der var nogen, der kom hende til undsætning. Hun sagde på et tidspunkt ud i lokalet, at hun ikke havde styr på situationen, og at hun ikke kendte brugeren. Det affødte ikke, at hun fik hjælp. [redacted] kom ind på cafeen og fik hende frigjort fra [redacted] [redacted] var meget gal på hende. Han tog hendes briller og kastede dem i jorden og trappede på dem. Hun havde ikke opbygget nogen relation til [redacted] på dette tidspunkt. Hun havde ikke noget indtryk af [redacted] forud for hændelsen. Hun havde ikke fået oplysninger om, at der var nogen af brugerne, der kunne finde på at slå eller tilsvarende. Hun har flere strategier, som hun kan bruge i sådanne situationer. Hun havde ikke fået gennemgået "stamdata" for [redacted] Det havde hun ikke nået endnu. Hun var derfor ikke bekendt med, at han kunne finde på at slå og hive i hår. De øvrige brugere reagerede ikke hændelsen. Selve episoden varede mere end nogle sekunder men nok ikke i flere minutter. [redacted] havde magten til, at han kunne banke hendes hoved ind disken, hvis han havde villet det. Tanken røg igennem hendes hovedet, og hun synes også, at hendes hovedet var tæt på en hylde under forløbet. [redacted] tog hånd om [redacted] En af cafémedarbejderne sagde, at hun skulle have hjælp til at bearbejde situationen, Hun kunne mærke, at hun bare måtte væk. Da hun kom uden for caféen, brød hun sammen og begyndte at græde. Der kom nogle og talte med hende, herunder [redacted] [redacted] beklagede meget, at han ikke havde været der. De gik tilbage til afdelingen, og der trådte den psykiske førstehjælp til. Behandlingen varede ca. 1 time. Hun tog ansvar for at følge gruppen af brugere tilbage.

Hun tog imod psykisk hjælp fra Falck. Hun blev meget overrasket over, hvor påvirket hun var af situationen. Hun troede, at hun ville være tilbage på arbejde igen efter nogle dage. Hun skulle efter et par måneder til en samtale på centeret med [redacted] om, hvordan hendes sygeforløb skulle håndteres. Det havde hun meget svært ved, og de næste samtaler blev derfor holdt andre steder end på centeret.

Hun har haft talt med centeret om hændelsesforløbet, herunder at det ville være en god ide med en længere indkøringsperiode.

Hun oplever ikke, at hun kunne have gjort noget anderledes i situationen med [redacted] Hun blev kontaktet af en anden medarbejder, der havde passet [redacted] og som forklarede, at man ikke kunne forberede sig på [redacted] udadreagerende adfærd. Den kom, når den kom.

Hun har været på nogle jobforløb, som skulle hjælpe hende tilbage på arbejdsmarkedet. Hun har planer om, at hun skal på flexjob, og der er påbegyndt sagsbehandling med henblik herpå.

Adspurgt af advokat Thurø-Møller forklarede [REDACTED] at hun har set stamdatablade på brugere tidligere. Hun er bekendt med de termer og indholdet af disse, som benyttes i disse stamdatablade. Hun er bekendt med, at der ligger stamdata på alle centerets brugere. Den typiske sagsgang vil være, at man lærer brugeren at kende, inden at man læser dennes stamdata, for ikke at være farvet i førstegangsmødet med brugeren.

Hun kan ikke huske, om hun har sagt, at [REDACTED] ikke måtte sætte sig ned med øllen, eller om han skulle vente med at tage øllen, til hun havde betalt. Hun er ikke vant til at arbejde med personer, der er så behovsstyret som [REDACTED]. Hun er vant til, at hendes tidligere elever kunne udsætte deres behov.

Hun ved ikke, om [REDACTED] på noget tidspunkt gav slip på hendes hår, eller om han holdt kontinuerligt fast i håret.

[REDACTED] forklarede, at [REDACTED] kom fra skolen og over til dagtilbudet. [REDACTED] besøgte afdelingen dagen for, at hun skulle tiltræde. [REDACTED] skulle fungere som føl. Normalt var de kun to pædagoger når de skulle på caféen, men den dag var de tre, da [REDACTED] var med som føl. Der er musik om tirsdagen, hvorfor det er den dag, at hans afdeling tager på cafeen. De var en større gruppe, derfor kom de til at gå i flere tempi, da nogle gik stærkt, og andre gik langsomt. [REDACTED] gik til. [REDACTED] gik forrest. Han var i mellemgruppen, og [REDACTED] var i den bagerste gruppe. Han formoder, at der var en bruger, der var gået ind af den forkerte dør, og at han har hentet denne bruger tilbage, hvorfor han kom ind på cafeen efter [REDACTED]. Cafeen er et meget lille rum. Øl og sodavand står lige ved indgangen. Da han kom ind i cafeen, var der tumult, da [REDACTED] havde fat i [REDACTED] hår, og der var to cafémedarbejdere, der var ved at hjælpe [REDACTED] fri. Han gik hen og lagde sin hånd på [REDACTED] som gav slip på håret. Han bad [REDACTED] om at tage sin øl og gå med udenfor, hvilket han gjorde. [REDACTED] gik selv med sin øl hjem til afdelingen. [REDACTED] kan sagtens gå hjem selv. [REDACTED] har gået turen al den tid, som han har været tilknyttet centeret. Han har været pædagog for [REDACTED] i ca. 10 år. Det er en typisk handling for [REDACTED] at han hiver i hår. [REDACTED] hiver i hår på både folk, som han kender, og folk som han ikke kender. Det kommer lige pludselig ud af det blå. Det er ikke til at forudsige, hvornår det sker. Der skal meget lidt til, for at [REDACTED] handler. Det kan være afledt af, at tingene er gået for langsomt. Det kan også være afledt af, at øllen stod på en forkert hylde eller for mange mennesker i cafeen. Normalt vil man sige til [REDACTED] at han skal stoppe, og det plejer han også at gøre, og det gjorde han også ved denne lejlighed. Der var ca. 50 personer på cafeen, herunder kørestolsbrugere. Han mener, at det var [REDACTED] og [REDACTED] der stod henne ved [REDACTED].

Adspurgt af advokat Thurø-Møller forklarede vidnet, at [REDACTED] havde været til ansættelsessamtale, og der har været en samtale med [REDACTED] og personalet, hvor brugernes adfærd blev beskrevet. Det er fast procedure. Det er en meget tung gruppe af brugere, som de har på afdelingen. [REDACTED] vil normalt selv tage sin øl, og han vil stille sig i køen for at betale. Det er muligt at betale senere, hvis man kan mærke på en bruger, at tingene går for langsomt. [REDACTED] vil for eksempel bide sig i hånden, hvis han bliver utålmodig. Så ved han, så skal [REDACTED] bare have sin øl og lov til at gå udenfor.

[REDACTED] forklarede, at hun er uddannet pædagog og har været på autismedecenteret i 12 år. Hun har været i den samme afdeling alle årene, hvor hun har haft med [REDACTED] at gøre. Hun har ikke arbejdet sammen med [REDACTED] [REDACTED] er 58 år gammel. Han har et udviklingsstadium som en person på 2-7 år. Han bliver let utryg og udadreagerende. Det er muligt at kommunikere med [REDACTED] [REDACTED] kommunikerer bedst på grønlandsk, men der er ingen på afdelingen, der taler grønlandsk. Det er ikke altid, at han forstår, hvad der bliver sagt. Så kan han reagere ved at bide sig i hånden, slog sig selv, hive i personalets tøj eller hår. Hun er selv blevet hevet i håret. Hun har lært, at hun skal trykke hånden ned mod hovedet og tale vedkommende fra at hive i håret. Hun skal ikke trække i hånden. Det er ikke til at forudse, hvornår [REDACTED] reagerer. [REDACTED] forstår ikke konsekvensen af sine handlinger. [REDACTED] hiver ikke i håret for at skade. Det er typisk en utryghedsreaktion. Der er ikke regler for, at personalet skal holde en sikkerhedsafstand til [REDACTED] Har [REDACTED] en god dag, kan personalet holde ham i hånden, eller gå ind på hans værelse og besøge ham. Har [REDACTED] en dårlig dag, vil personalet trække sig i respekt for [REDACTED]

Adspurgt af advokat Søren Kjer Jensen forklarede vidnet, at hun har fået fortalt, at hun skulle trykke hånden ned, når der rives i hår. Det er en kendt handlemåde i hendes afdeling.

[REDACTED] forklarede, at han er uddannet pædagog siden 2002 og har siden da arbejdet på autismedecenteret. Han er for tiden på den afdeling, hvor [REDACTED] er. Han har været på denne afdeling siden 2012. [REDACTED] er en glad mand, som det er svært at komme ind på livet af. [REDACTED] foretrækker sine kendte rutiner, og han kan blive utryg, hvis han ikke er forberedt på, at de bliver brudt. [REDACTED] bruger lang tid på at blive tryk ved folk, så han søger ikke nye folk, og han kan være afvisende over for fremmede. Det er ikke ualmindeligt, at han er udadreagerende. Det kan ske flere gange om ugen. [REDACTED] vil hive i tøj, hår, slog og tage fat i fingre for at brække dem. [REDACTED] har forsøgt at hive ham i håret. Det er typisk en reaktion på, at [REDACTED] er utryg. [REDACTED] rutiner med hensyn til cafebesøg har ændret sig. I 2012 ville han normalt sidde for sig selv med sin øl og deltage på afstand. Formålet med at komme på cafeen for

██████ var at købe en eller to øl. ██████ adfærd er ikke udtryk for, at han ønsker at skade nogen.

Adspurgt af advokat Søren Kjer Jensen forklarede vidnet, at han har en naturlig distance til ██████ for at undgå, at han bliver udsat for overgreb. Han har lige været på kursus i, hvordan man løsgør sig fra en person, der holder fast i en. Han havde ikke disse redskaber i 2012.

██████ forklarede, at hun er uddannet pædagog, og at hun var været ansat på autisceceter i 16 år, heraf de sidste 10 år som leder. Hun er teamleder for flere afdelinger. På ██████ afdeling er der ca. 16 personer. Hun har haft berøring med ██████ i alle 16 år. Hun var med til at ansætte ██████ havde søgt på et internt opslag. ██████ var på det tidspunkt på Skole 1 med elever med lille støttebehov. Brugere under hendes ansvarsområde har stort støttebehov. Hun har under samtalen med ██████ hørt til, hvordan hun havde det med uhygiejniske forhold og udadrettet adfærd, da disse forhold ville adskille sig de forhold, som ██████ var vant til på sin daværende afdeling. Der var tre personer, der deltog i samtalen. Der var flere ansøgere til stillingen. ██████ havde nogle kompetencer inden for det kreative felt, hvilket var en eftersøgt kompetence på afdelingen og medvirkende til, at hun blev valgt. ██████ var på besøg dagen før, at hun begyndte i stillingen. ██████ skulle begynde på indkøring, så at hun kunne stille spørgsmål om brugerne, som hun skulle have berøring med. Der var ca. 66 brugere knyttet til afdelingen. Samtlige brugere vil have en eller anden form for udadreagerende adfærd, og det er alle nyansatte bekendt med.

Hun mødtes med ██████ ved frokosttid, hvor hun kunne se, at ██████ ikke havde det godt, hvorfor hun straks fik foranlediget psykologbistand til hende. Hun kan ikke svare på, hvor tit hun ordinerer intern psykologbistand, men med den gruppe brugere, som de har på afdelingen, er der indimellem behov for at gøre brug af intern psykologbistand.

Adspurgt af advokat Søren Kjer Jensen forklarede vidnet, at sådanne episoder, som den ██████ var udsat for, altid bliver drøftet for at tage læring af den, da centeret ønsker en bedst mulig arbejdsplads for alle. Resultatet af drøftelserne i ██████ sag mandede ud i, at der blev aftalt et længere indkøringsforløb, og at personalet skal være opmærksom på, at medarbejdere fra centerets øvrige afdelinger ikke nødvendigvis har kendskab til alle brugerne og deres adfærd. Frigøringsteknikker var forklaret for ██████ på det tidspunkt.

██████ forklarede, at hun er uddannet social og sundhedshjælper. I 2012 var hun ansat på autisceceteret. Hun kender ikke ██████ hun har ikke arbejdet med ham, men hun kender ham af udseende og af ry. Hun var på caféen med en gruppe på 9 til 10 brugere. Episoden mellem ██████ og

foregik oppe ved disken. Vidnet så, at [redacted] var gået i konflikt og havde hevet [redacted] ned. Hun hørte, at [redacted] ville have øl, og at han skulle hente pengene først, førend han kunne få øllen. Tingene gik hurtigt. [redacted] kom fri af [redacted]. Vidnet stod lige bag [redacted] sagde til [redacted] at han ikke måtte hive hende i håret. [redacted] stod stadig tæt på [redacted] efter at hun var kommet fri. [redacted] tog fat i [redacted] igen og trak hende ned. Da [redacted] gik ned anden gang, kom der personer til og greb ind. [redacted] havde ikke forud herfor bedt om, at der var andre greb ind. Hun kan ikke svare på, hvor længe episoden varede. Måske et til halvanden minut. Vidnet havde nok trukket sig i stedet for at tale til [redacted] efter at hun var kommet fri.

Adspurgt af advokat Søren Kjer Jensen forklarede vidnet, at [redacted] stod bukket forover. Hun var ikke nede og ligge.

Adspurgt af advokat Jens Andersen-Møller forklarede vidnet, at [redacted] trak håret. Han ruskede hende ikke. Vidnet greb ikke ind, hun afventede, at [redacted] selv gav besked om, at hun ville have assistance."

Der blev under hovedforhandlingen afgivet supplerende forklaring af [redacted] og vidnerne, [redacted] og [redacted]. Forklaringerne er gengivet således til retsbogen:

[redacted] forklarede supplerende, at der var 11 borgere med på turen til cafeen, men der var vist nok 15 personer tilknyttet den gruppe, som hun skulle arbejde med. Hun blev ikke bedt om at gennemgå nogen af de 11 personers stamdata forud for, at de gik på cafeen. Hun var ikke bekendt med, at [redacted] kunne være udadreagerende ved at rive i hår og brække fingre. Hun ville have sagt nej til at gå med [redacted] alene, hvis hun havde været bekendt med, at han var udadreagerende. En tidligere kollega fortalte hende efter hændelsen, at [redacted] var kendt for, at han kunne blive udadreagerende, når han blev utryg eller utålmodig. Det var en kollega, der også havde oplevet denne adfærd, og som var blevet psykisk påvirket, efter at hun havde været udsat for udadreagerende adfærd fra [redacted] side. Under samtalen med [redacted] er hun temmelig sikker på, at det blev italesat, at hun følte sig presset og stresset i forbindelse med sit seneste job, og at det var årsagen til, at hun søgte vikariatet. Hun havde også drøftet med sin daværende chef, at hun følte sig stresset.

Hun fik i februar i år tilbudt fastansættelse på 25 timer ugentligt på et bosted. Hendes ugentlige arbejdstid er dog i dag reduceret til 21 timer. Hun er ansat på almindelige vilkår, men arbejdspladsen er god til at give hende rum, så at hun ikke oplever, at hun bliver presset. Hun vil kunne tage ekstra vagter i nogle tilfælde, hvis hun i øvrigt havde nogle pusterum indimellem. Hun arbejder og tjener således ikke så meget, som hun gjorde forud for, at hun blev overfaldet den

14. august 2012. Hun har i dag en årsløn på mere end 200.000 kr., men hun kan ikke de eksakte tal.

Hun har ikke tidligere haft sygefravær begrundet i, at hun har haft en dominerende far. Der har været sygdom og dødsfald i hendes nærmeste familie, men det er hendes vurdering, at disse hændelser ikke ville have udløst sygefravær.

Den 13. august 2012 var [redacted] og [redacted] blandt andet på arbejde. Der var flere på arbejde, men hun husker ikke navnene på disse personer længere. Hun husker ikke, at hun skulle have fået en kort introduktion af borgerne den 13. august 2012. Hun havde ikke fået indtryk af, at [redacted] kunne være en problematisk borger. Hun fik ikke anvist nogle teknikker til håndtering af voksne autister, der er udadreagerende. Der var ikke nogen, der anviste hende, at hun skulle lægge sin hånd oven på [redacted] og trykke nedad, hvis han rev hende i håret. Hun kan ikke huske, at overfaldet foregik over to tempi. Hun udtalte højt under overfaldet, at hun ikke havde styr på situationen, og at hun ikke kendte [redacted]. Hun var overrasket over, at der ikke var nogen, der kom hende til undsætning. Hun vil ikke afvise, at overfaldet strakte sig over et til et og et halvt minut, men for hende føltes det længere. Hun var under behandling hos Falck HealthCare efter episoden. Hun har ikke været konfronteret med [redacted] som led i behandlingen. Hun fik samtaleterapi og samtale med nogle kolleger om hændelsen.

Hun var dygtig til sit arbejde. Det baserer hun på den feedback, som hun fik af sine kolleger. Hun fik særlig ros for sit relationsarbejde med borgerne. Hun var god til at læse borgerne og se, hvordan deres adfærd vil udarte sig. Hun kunne læse deres mønstre og var bekendt med, hvornår en udadreagerende adfærd kunne opstå, således at hun kunne tage de fornødne forhåndsregler. Der er ikke en bestemt måde at håndtere autister på. Autister skal håndteres individuelt. Autister kan profitere af faste strukturer og stabilitet. Nogle autister kan have en privatsfære, der særlig skal iagttages.

Hun arbejdede i begyndelsen med borgere, der boede i bofællesskab og med tilknyttet beboere, der boede i satellitter boliger, som hun også havde kontakt med. Det var ikke alle disse borgere, der havde autisme. Der kunne være forskellige handicaps. Hun begyndte som vikar, inden hun blev fastansat i [redacted]. Hun ville gerne tilbage til skolen igen, men havde brug for at lave noget andet i en periode, derfor søgte hun barselsvikariatet.

Den 13. august 2012 var hun rundt og se borgerne. Det stod ikke nogen steder, at hun ville kigge forbi den dag. Det var på eget initiativ. Hun havde ikke aftalt med [redacted] at hun ville komme. Medarbejderne på stedet vidste godt, at hun ville komme, men der var ikke en formel aftale, da hun ikke ville indgå i

normeringen, men have mulighed for at kunne gå rundt og observere. Hun var ude og handle sammen med [REDACTED] og en borger, der skulle have et par sko.

Det var nok hensigtsmæssigt at læse stamdataerne på borgerne forinden, når man havde med meget udadreagerende borgere, men det var der ikke kutyme for på [REDACTED]. Der skulle man lære den enkelte borger at kende, før end man læste stamdataerne, så at man ikke blev forudindtaget over for borgeren forud for de første møder.

Hun har ikke nogen kritikpunkter af centerets håndtering af situationen efter hændelsen.

[REDACTED] forklarede supplerende, at hun i dag er ansat som afdelingsleder på [REDACTED].

Hun var glad for at få [REDACTED] ansat, da hun havde tidligere erfaring med centeret og kendte området. Der stod i stillingsopslaget, at der var tale om borgere med stort støttebehov. Heri ligger, at der er tale om personer, der kan være udadreagerende, selvskadende og uhygiejniske. Hun var opmærksom på, at [REDACTED] plejede at arbejde med borgere med mindre støttebehov.

Der er nogle generelle træk ved autister, som man skal være opmærksom på. Autister er udfordret socialt og kommunikativt, hvorfor der altid skal være en distance. Autister stresses hurtigt, og de kan hurtigt blive kaotiske. Autister kan også have et mere udpræget og tydeligt behov for en privatsfære. Autister har typisk en manglende forestillingsevne.

[REDACTED] skulle helst omgås som de fleste andre borgere ved, at der skulle gives ham rum og plads. [REDACTED] var særligt udfordret ved, at han taler en blanding af dansk og grønlandsk. [REDACTED] kunne tales ned, typisk ved at bede ham om at gå en tur. [REDACTED] var ikke den farligste af borgerne.

Hun husker ikke, at [REDACTED] skulle have aftalt med hende, at hun ville besøge stedet den 13. august 2012. Hun var til stede, da [REDACTED] mødte ind om morgenen den 14. august.

De plejer at gå to af sted til cafeen, og [REDACTED] var med som føl. Hun var ikke utryg ved, at [REDACTED] gik af sted sammen med [REDACTED] og [REDACTED].

Hun talte med [REDACTED] efter episoden. Hun kunne godt fornemme på [REDACTED] at der havde været tale om en voldsom oplevelse. [REDACTED] valgte at blive på arbejde dagen ud. Der blev sat psykisk første hjælp i gang. Det var ikke hendes oplevelse, at [REDACTED] ville blive langtidssygemeldt. Hun var i kontakt med [REDACTED] i løbet af ugen, og det var tilbagemeldingen, at hun ville komme igen snarest.

Der var typisk en indkøringsperiode for nyansatte, der forløb over fem dage. Man var med ude og følge borgerne som føl. Der var et introkursus for alle nyansatte, hvor de ansatte undervises i frigørelsesteknikker. [REDACTED] havde deltaget i dette kursus, dengang hun oprindeligt blev ansat.

Personalet læser ikke stamdataerne på borgere fra start, da det er bedre, at personalet lærer borgerne at kende først.

Der er alene en kort gåtur på 200 meter fra centeret over til cafeen. [REDACTED] gik og kan fortsat selv gå turen uden følgeskab.

Funktionsudredningerne på borgerne laves typisk kun en gang. Den for [REDACTED] er udarbejdet i 2012. Stamdataerne på [REDACTED] er udarbejdet til brug for Grønlandshjemmestyre for at vise, at [REDACTED] var velanbragt, men de bliver også brugt som et arbejdsredskab. Dagsrapporter udarbejdes som et arbejdsredskab for personalet, og da magtanvendelse skal dokumenteres. Magtanvendelse kan være voldsom, men det handler primært om at standse [REDACTED] Magtanvendelse kan være, at hun har fastholdt hans hænder i kortere periode.

Der blev holdt team-møder hver 14. dag. Der blev ikke drøftet, at der var store problemer med [REDACTED] eller at der var store problemer med indkøring af nyt personale, ligesom der heller ikke var klager over, at der ikke blev foretaget fornøden indkøring af personalet.

Den 16. august 2012 blev hændelsen vedrørende [REDACTED] ikke drøftet som en arbejdsskade, da det var troen, at [REDACTED] snart ville vende tilbage til arbejdet.

Hun indgav anmeldelsen om arbejdsskaden. [REDACTED] var ikke i stand til at foretage anmeldelsen selv. Hun var ikke i stand til at komme ud på centeret.

Der var udarbejdet APV'er. APV'erne blev gennemgået på møder i de enkelte teams. Det var alt fra belysning til psykisk arbejdsmiljø. Ture til cafeen blev ikke problematiseret ved disse APV'er. Centeret har ikke modtaget påbud fra arbejdstilsynet i forbindelse med sagen.

Referaterne fra team-møderne er tilgængelige for alle ansatte, hvorfor de ikke skrev hændelsen med navns nævnelse ind i rapporten fra den 16. august 2012. Hændelsen blev dog omtalt, men den blev ikke anset for at være særlig alvorlig. Der blev derfor ikke indført i referatet, at der havde været en hændelse, der havde udløst en arbejdsskade. Hun er sikker på, at hændelsen er omtalt i et senere team-mødereferat. Hændelsen er i hvert fald indskrevet i sikkerhedsgruppens referater fra sikkerhedsudvalgsmøderne.

Hun har forfattet teksten i brev af 4. juli 2014 fra [redacted] til Socialpædagogernes Landsforbund, hvori det omtales, at [redacted] den 14. august 2012 var ny medarbejder og endnu på indkøring, hvorfor hun ikke kendte [redacted] adfærd og signaler godt nok til at aflæse hans adfærd.

Efter hændelsen var der drøftelserne om, hvordan en sådan hændelse kunne forhindres navnlig på første dagen. Et længere indkøringsforløb ville ikke afhjælpe på problematikkerne om manglende kendskab til borgerne og deres særlige adfærdsmønstre. Det er drøftet, om nyt personale skulle begynde ud med mindre krævende borgere.

Hun ved ikke, om det var aftalt, at [redacted] skulle gå alene på cafeen med [redacted] men hun vil mene, at [redacted] kunne gå af sted alene. De to andre personaler kunne bruges som sparring. [redacted] og [redacted] var ikke med inde på cafeen, da hændelsen fandt sted. Der var andre pædagoger inde på cafeen, derfor var det trygt nok, at [redacted] gik alene ind på cafeen med [redacted] Hun havde ikke på dagen kendskab til, at [redacted] skulle håndtere borgernes penge. Det var ikke unormalt. Hun husker ikke, om det blev drøftet, om nyansatte fremadrettet skulle kunne håndtere borgernes penge.

[redacted] var med som føl. Hun var derfor et ekstra personale. [redacted] havde erfaring med autister, og det var derfor ansvarligt, at [redacted] gik alene med [redacted] og at hun havde ansvaret for pungene. [redacted] havde som føl ikke det overordnede ansvar for borgerne i introforløbet. Hun havde derfor mulighed for at gå ind og læse stamdataerne på borgerne efter behov.

Det var en tilfældighed, at [redacted] endte med at gå alene ind med [redacted]

Hun er ikke sikker på, at der dengang lå skriftlige instrukser om voldshåndtering. Sådanne instrukser foreligger i dag. Det står i den skriftlige instruks, at man skal lægge hånden oven på borgerens hånd og trykke nedad, hvis man bliver revet i håret. Arbejdstilsynet har hjulpet med udarbejdelsen af instruks. Der foreligger ikke en instruks om at gå til cafeen. Der har ikke været nogen påtale af forholdene vedrørende gå-ture til cafeen.

Der er i stamdataerne angivet instrukser om håndtering af [redacted] hvis han skulle blive udadreagerende. Disse instrukser plejer at virke. Det er en del af instruks, at personalet skal bistå hinanden, hvis der er et personale, der bliver mødt af en udadreagerende borger. Personalet, har hun siden fået oplyst, var af den opfattelse, at [redacted] havde situationen under kontrol, da [redacted] slap grebet i håret, og da [redacted] blev stående ved siden af ham. De havde lavet en risikokoanalyse af [redacted] som det også fremgår af stamdataerne. De har nogle kommunikationssystemer, som de bruger til at nedtrappe en mulig konflikt. (billeder med anvisning af, hvad borgeren skal lave).

Afdelingen var ikke underbemandet i 2012. De har ikke fået nogle påtaler i 2012, men i 2018 vedrørende vold mod personalet. De fik påbud om, at de i "Døgn voksen 18" skulle få låst knive med videre inde. De havde ikke særlige ressourceproblemer i form af personalemangel i 2017.

De fik indskrevet mere personale i forbindelse med [redacted] sygemelding. Hun husker ikke, at der var andre end [redacted] der var sygemeldt i den periode.

Der var en større omorganisering i 2017, der gjorde alting vanskeligere, og det var årsagen til, at arbejdsforholdene blev påtalt.

Hun husker ikke, at [redacted] under ansættelsessamtalen forklarede, at hun var stresset, og at det var årsagen til, at hun søgte barselsvikariatet. Hun vil ikke afvise, at hun har fået det fortalt. [redacted] fik lovning på, at hun kunne komme tilbage til skolen efter endt barselsvikariat. Der tilgik ikke [redacted] nyt materiale angående autisme i forbindelse med hendes ansættelse i barselsvikariatet. [redacted] havde fået materialet udleveret, da hun oprindeligt blev ansat på centeret.

[redacted] er ikke den borger, der slår hyppigst, men han må anses for at ligge i mellemgruppen.

Det har betydning for nogle autister, at de kender personalet, men for andre har det ikke nogen betydning. Det havde betydning for [redacted] om han kendte personalet. [redacted] henvendte sig normalt ikke til nyt personale, da de var en utryghedsfaktor for ham.

Hun vil ikke afvise, at det havde været hensigtsmæssigt, om [redacted] havde fået fortalt, at [redacted] kunne blive udadreagerende, hvis ting gik for langsomt, eller hvis han blev utryg.

Der er forskel på borgerne, og personalet skal danne deres egne relationer til borgerne. Borgerne ændrer sig også hele tiden. Det ville derfor ikke give mening at informere [redacted] om alle 11 borgere forud for turen til cafeen, og det vil hellere ikke ske i dag.

[redacted] forklarede supplerende, at han har været inden for systemet i 43 år. I 2012 var han værkstedsassistent. Han er sygemeldt i dag og søger seni- orpension. Han var i 2012 ansat i dagtilbuddet.

I begyndelsen gik de af sted i samlet flok. Der var to erfarne medarbejdere med. [redacted] var med som ekstra personale. [redacted] var bekendt med turen. [redacted] var på cafeen tirsdage og fredage. [redacted] var i dagtilbuddet hver dag, i en periode alene om formiddagen. Der er ca. 200 meter fra dagtilbuddet og til cafeen. [redacted] kender området, og han går alene rundt i området. [redacted] var i godt

humør om morgenen, ellers ville han ikke været kommet med. Der er flere indgange til cafeen. En fra gruppen gik ind af den forkerte indgang, hvorfor han måtte gå ind efter denne borger. Det tog alene nogle minutter at hente borgeren ud. Han anså det ikke som et problem, at [redacted] gik ind på cafeen med [redacted]. [redacted] plejer at gå stærk, og han kender turen. Det plejer ikke at give problemer, at [redacted] går ind på cafeen. Da han kom ind, var der opstået tumult. Der var noget personale, som var gået ind i situationen. Det var [redacted] og en, der stod bag disken. Han fik [redacted] ud af cafeen ved at tage fat i hans skulder og dreje ham om. Han bad [redacted] om at holde op, hvilket han gjorde. Der skal nogle gange meget lidt til, for at [redacted] blev udadreagerende. Han kunne ikke gå fra de andre borgere, og [redacted] var gået foran. Derfor endte [redacted] alene inde på cafeen med [redacted].

Det er ikke muligt at undgå udadreagerende adfærd, når man har at gøre med autister.

Der blev holdt team-møder om trivsel på arbejdspladsen og håndteringen af [redacted]. Han kan ikke i dag huske, om [redacted] havde været særlig udadreagerende i august 2012.

[redacted] har den personlighed, at han kan vende på en tallerken. [redacted] kan fælde brænde eller gå en tur, hvis han er ved at hidse sig op. Han husker ikke i dag, om det var nødvendigt at anvende magt over for [redacted] den 14. august. Magtanvendelse kunne være, at man holdt en borger i hænderne for at undgå, at borgeren skader sig selv eller et personale. Der skal laves en rapport hver gang, at der anvendes magt.

Nyansatte og studerende begyndte altid som føl og blev sat ordentlig ind i tingene ved at observere, hvordan det etablerede personale agerede.

De benyttede følordningen også efter august 2012.

Der var ikke nogen fysiske forhold i cafeen, der var problematiske. Der var musik om formiddagen, men ikke om eftermiddagen. De opdelte efterfølgende gruppen, således at der var nogle, der kom om formiddagen, dem der kunne tåle støj, og en støjfølsom gruppe, der kom om eftermiddagen. Han husker ikke, om det var affødt af episoden den 14. august 2012. Der var ikke nogen klager over instruktionen af nyt personale i 2012. Ledelsen tog sikkerheden alvorligt.

Der var to cafemedarbejdere, der var ved at hjælpe [redacted] fri. Han ved ikke, om det var hans indgriben, der gjorde, at [redacted] slap grebet. Han er usikker på, om [redacted] havde sluppet grebet, da han kom over.

Det er længe siden, at episoden fandt sted. Det kan godt tænkes, at han tidligere har forklaret, at han formodede, at han skulle få en borger ud af den forkerte dør. I dag husker han det som om, at det var det, som var årsagen til, at han kom senere ind på cafeen.

Han har ikke lavet en magtindberetning efter hændelsen, men det må [REDACTED] have lavet. Han har angiveligt skrevet rapporten under. Men han husker det ikke.

[REDACTED] skulle se nye mennesker an. [REDACTED] er mere udadreagerende, når han møder nye mennesker. Der var hans erfaring.

Der er normalt mødetid kl. 08. De gik til cafeen kl. 11. Der var ikke nogen, der havde sagt til [REDACTED] at [REDACTED] var kendt for en til tre gange om ugen at slå og brække fingre. Han ved ikke, om det er blevet sagt på et tidligere tidspunkt. Man har ikke nogen funktion, når man er med som føl.

Køen begynder næsten lige inden for døren til cafeen. Køleskabet er lige inden for døren. Der er plads mellem disken og ned til bordene, så det er muligt at undgå en udadreagerende borger. Han havde erfaring med, at [REDACTED] kunne blive udadreagerende, hvis en øl stod forkert, eller at det gik for langsomt, men det var ikke altid, at det skete. Det var ikke en oplysning, som, han kan huske, tilgik [REDACTED] den formiddag. Han mener, at [REDACTED] fik sin øl med, da han blev taget uden for cafeen. Situationen ville angiveligt ikke være indtruffet, hvis det havde været ham, der havde stået sammen med [REDACTED]. Han har haft beklaget over for [REDACTED] at han ikke var med inde i cafeen. Han er ikke bekendt med teknikken med at lægge sin hånd oven på en borgers hånd og trykke nedad, hvis der blev revet i hår.

Det er ikke normalt at fortælle en nyansat fra om morgenen, hvordan de enkelte borgere reagerer. Han gik ud fra, at [REDACTED] har gennemgået alle de enkelte borgere med den nyansatte, inden denne begynder. Der snakkes om borgerne i mødet med dem med de erfarne medarbejdere.

[REDACTED] forklarede supplerende, at han var ansat som pædagog i dagtilbud 2 i 2012. Han er stadig ansat på [REDACTED] dagtilbud. Han er tildelsrepræsentant. Han var vikar på centeret, mens han studerede. Han har således været tilknyttet centeret siden 1997, hvor han mødte [REDACTED] første gang. Han har haft sin daglige gang med [REDACTED] siden januar 2012. Det er ikke ualmindeligt, at [REDACTED] kunne være udadreagerende. Han ville typisk kunne afværge en sådan situation verbalt. Der var borgere, der var mere udadreagerende end [REDACTED]. [REDACTED] henvender sig normalt ikke til nye medarbejdere. Der var ikke rutiner ved cafebesøget, som [REDACTED] var ubekendt med i 2012. [REDACTED] er glad for at komme i cafeen, og han ser frem til besøgene. Der er ikke hans

oplevelse, at man kan omgås autister uden at blive mødt med udadreagerende adfærd. Han har alene anvendt magt over for [REDACTED] en enkelt gang, hvor [REDACTED] havde været udadreagerende over for en kollega, og hvor han trådte til og hjalp ved at fastholde [REDACTED]

Der er typisk en oplæringsperiode, hvor de nyansatte fungerer som føl. Som føl vil man blive fulgt rundt på området og få talt om rutinerne og borgerne. Der ville normalt alene blive talt om generelle ting, da andet ville være uetisk, da samtalerne kan overhøres af andre borgere på stedet. På team-møder kunne enkelte borgere blive drøftet. Det var dog ikke normen. Han husker ikke, at [REDACTED] blev særligt drøftet i august 2012, eller at der i øvrigt var noget særligt, der gjorde sig gældende i forhold til [REDACTED] i den periode. Perioden var ikke markant anderledes i forhold til [REDACTED] trivsel.

Det er hans opfattelse, at ledelsen tog sikkerheden alvorligt. Der var ikke nogen klager over turene til cafeen, og der var heller ikke klager over introduktionen af nyansatte.

Han husker ikke, at han har deltaget i drøftelsen af hændelsen på et team-møde. Han deltog i team-møderne i 2012 som led i sin ansættelse. Han er ikke bekendt med, om hændelsen har været drøftet på et sikkerhedsmøde. Han ved ikke, om der er udarbejdet gode råd eller vejledninger på baggrund af hændelsen, eller om der er kommet tiltag på baggrund heraf. Han var på ferie, da hændelsen fandt sted. Han ved ikke, om hændelsen har været drøftet under hans ferie.

Han har ikke brugt magt i forbindelse med, at [REDACTED] har haft revet ham i håret. Han er ikke særlig hårfager, hvorfor det aldrig er lykkedes [REDACTED] at få fat i hans hår. Han kan tilslutte sig tidligere udsagn om, at [REDACTED] kunne vende på en tallerken".

Parternes synspunkter

Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED]
[REDACTED] har i sagen BS [REDACTED] i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

Vedrørende ansvarsgrundlag:

Retten har ved kendelse af 15. marts 2017 truffet afgørelse om, at sagsøgte er ansvarlig for den indtrufne skade, og endvidere truffet afgørelse om at adciterede, [REDACTED] Forsikring, skal friholde sagsøgte (adcitanten) for ethvert beløb, som denne i hovedsagen måtte blive dømt til at betale til sagsøger.

Vedrørende opgørelsen af kravet og påstanden:

Påstanden vedrører et foreløbigt krav og vedrører alene erstatning og godtgørelse for de umiddelbare tabsposter i form af godtgørelse for svie- og smerte op til maksimumbeløbet, jf. erstatningsopgørelsen fremlagt som bilag 19, samt tabt arbejdsfortjeneste for perioden frem til tidspunktet for den senest truffe afgørelse om midlertidig erhvervsevnetabserstatning (bilag 18) af 7. marts 2018.

Der må derfor forventes yderligere krav for tabt arbejdsfortjeneste og eventuelt tillige differencekrav for erhvervsevnetabserstatning; hvilket ikke kan opgøres, før der er truffet (endelig) afgørelse om varigt erhvervsevnetab efter Arbejdsskadesikringsloven (ASL). Størrelsen af kravet om tabt arbejdsfortjeneste for perioden efter 7. marts 2018 afhænger af, hvad sagsøger tilkendes efter ASL i perioden efter 7. marts 2018, herunder om, og i givet fald fra hvornår, et erhvervsevnetab må anses for at være et sikkert/varigt erhvervsevnetab.

Overordnede synspunkter vedrørende perioden for tabt arbejdsfortjeneste:

Sagsøger har som skadelidt krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. EAL § 2, stk. 1, indtil enten "skadelidte kan begynde at arbejde igen", eller (§ 2, stk. 1, andet punktum) "det tidspunkt, hvor det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne".

Den første betingelse (kan begynde at arbejde igen) forstås efter fast praksis og lovforarbejder som værende det tidspunkt, hvor skadelidte er i stand til at genoptage arbejdet i væsentligt samme omfang som før skaden. Dette tidspunkt er for perioden frem til 7. marts 2018 endnu ikke indtrådt. Som følge heraf har sagsøger krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, indtil "det er muligt midlertidigt eller endeligt at skønne over skadelidtes fremtidige erhvervsevne".

Denne betingelse er heller ikke opfyldt, fordi et stop for betaling af tabt arbejdsfortjeneste nødvendiggør, at erstatning for indtægtstab i form af tabt arbejdsfortjeneste indebærer, at tabt arbejdsfortjeneste afløses af ret til erstatning for varigt erhvervsevnetab.

Der må nemlig ikke opstå huller i dækning af indtægtstab, og derfor vedbliver en skadelidt at have krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste (forudsat betingelserne i øvrigt er til stede, herunder årsagssammenhæng, jf. nedenfor), indtil hun modtager erstatning for varigt erhvervsevnetab, eller der fremkommer en vejledende udtalelse herom, jf. EAL § 10, eller (i arbejdsskadesager) der er truffet en afgørelse.

Da der ikke er indhentet en vejledende udtalelse om det varige erhvervsevnetab, jf. Erstatningsansvarslovens § 10, eller truffet afgørelse herom i arbejdsskadesagen, kan retten til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste derfor kun bringes til ophør i det omfang, sagsøgte selv har vurderet og betalt erstatning for varigt tab af erhvervsevne.

Der henvises til litteratur og praksis, navnlig dommene U 2008.1386 H; U 2008.2601 H og U 2014.184 H.

Særligt vedrørende årsagssammenhæng mellem skaden og sygeperioden:

Sagsøger gør gældende,

at der, jf. højesteretsdommene U 2012.1838 H og U 2013.508 H, er godtgjort tilstrækkelig årsagssammenhæng mellem tilskadekomsten og sygeperioden og dermed mellem skaden og de umiddelbare tabsposter (tabt arbejdsfortjeneste og svie- og smertegodtgørelse), idet det er tilstrækkeligt i relation til kompensation for de umiddelbare tabsposter, at skaden har udløst sygefraværet og/eller været medvirkende årsag til sygeperioden.

Der er således efter disse domme tilstrækkelig årsagssammenhæng uanset, om der eventuelt måtte foreligge konkurrerende årsager og samvirkende årsager til denne sygeperiode.

Særligt i relation til de af adciterede [REDACTED] - vel sagtens på sagsøgtens vegne - angivne indsigelser i adcitationsduplik af 20. marts 2019, side 2-4, bemærkes følgende:

Som det fremgår af Retslægerådets svar på spørgsmål 1, 2, 3 og 5, har hændelsesforløbet "med stor sandsynlighed (> 50%) medvirket til udvikling af sagsøgers psykiatriske symptomer, som nævnt i erklæringerne af 29.09.2013 og 21.04.2015 ...".

Det forhold, at andre forhold - som anført af Retslægerådet - "kan dog også have spillet en rolle", er irrelevant for den erstatningsretlige kausalitetsbedømmelse, jf. herunder tillige det gældende princip vedrørende betingelseslæren (*conditio sine qua non*).

Om diagnosen PTSD er den korrekte diagnose - hvilket sagsøger på ingen måde gør gældende - eller om diagnosen "Tilpasningsreaktion" er den korrekte diagnose, har ingen relevans for opgørelsen af kravet vedrørende svie og smerte og tabt arbejdsfortjeneste.

Det bestrides endvidere, at sagsøger skulle have en bevisbyrde for, at "det er mere end overvejende sandsynligt, at de angivne gener og funktionstab er forårsaget af hændelsen ...". Det bestrides således sågar, at det skulle være et beviskrav, at der var "overvejende sandsynlig" sammenhæng og naturligvis slet ikke "mere end overvejende sandsynlig sammenhæng", således som adciterede plæderer for.

I forhold til sårbarhedsprincippet og betingelseslæren, jf. blandt andet U 96.1364 H samt U 2012.276 H samt øvrig praksis og litteratur, er det således skadevolder, der skal føre bevis for, at de konkurrerende forhold, som skadevolder mener har betydning, ville have medført samme sygeperiode og medført samme umiddelbare tab uanset den indtrufne skade.

I voldssager er bevisbyrden for årsagssammenhæng i øvrigt omvendt, jf. U 2002.1496 H.

På baggrund af Retslægerådets erklæring er der således klart godtgjort en sammenhæng mellem skaden og den efterfølgende sygeperiode frem til tidspunktet for den senest afgivne speciallægeerklæring i april 2015.

Der findes ikke speciallægeerklæringer efter dette tidspunkt, men generne er i de øvrige akter beskrevet sammenfaldende i perioden efter - frem til 7. marts 2018.

Da der i det efterfølgende forløb ej heller har været tale om bedring af de psykiske gener i et sådant omfang, at sagsøger kunne genoptage arbejdet fuldt ud, er der fuldt ud dokumenteret årsagssammenhæng for den efterfølgende periode frem til tidspunktet for den seneste afgørelse om midlertidigt erhvervsevnetab (bilag 18) den 7. marts 2018.

For perioden efter april 2015 bemærkes herunder særligt i forhold til det af adcitanten i adcitationsduplik af 20. marts 2019, side 3-4 anførte, følgende:

At sagsøger ifølge journal fra Jobcenter (bilag ID, side 4) af 12. oktober 2015 "syntes, at hun havde fået det bedre", har ingen relevans, idet sagsøger fortsat ikke kan genoptage arbejdet i fuldt og samme omfang som tidligere.

At hun pr. 14. september 2017 (bilag ID, side 13) "ikke opfyldte betingelserne for et fleksjob, og der sås gode muligheder for, at hun kunne opnå selvforsørgelse på sigt", har ej heller relevans og af to grunde:

For det første er det forhold, at sagsøger ville kunne "opnå selvforsørgelse på sigt" irrelevant i relation til vurderingen af, om sagsøger på tidspunktet - september 2017 - kunne genoptage arbejdet fuldt ud som før; og for det andet er det forhold, at sagsøger måtte kunne "opnå selvforsørgelse ... ", på ingen måde ensbetydende med, at sagsøger ville kunne genoptage arbejdet i samme omfang som tidligere.

At sagsøger forhåbentlig - på sigt - kan opnå selvforsørgelse, således at der forhåbentlig ikke vil blive et varigt erhvervsevnetab kan ikke bringe krav om tabt arbejdsfortjeneste til ophør.

Tilsvarende gælder det i adcitationsduplikken, side 4, anførte om rehabiliteringsplanens forberedende del (bilag II, side 4), og de med bilag IK fremlagte kommunale sagsakter fra 06.10.2017 - 23.11.2018.

Det forhold, at hjemkommune traf afgørelse om ophør af sygedagpenge 12. oktober 2017 (bilag IK, s. 28), og derefter traf afgørelse om at sagsøger, fordi hun "fortsat er uarbejdsdygtig ... ", overgik til "jobafklaringsforløb pr. 23.10.2017", og at hun derfor - i sygedagpengeregulering - erklæredes raskmeldt, er således på ingen måde ensbetydende med, at sagsø-

ger kunne genoptage arbejdet i samme omfang som tidligere, men er tværtimod udtryk for at sagsøger fortsat vurderedes uarbejdsdygtig.

..."

[redacted] har i sagen B5 [redacted] [redacted] mod [redacted] i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

Anbringender:

For så vidt angår sagsøger, [redacted] gøres følgende gældende til støtte for de nedlagte påstande:

Betingelsen om årsagssammenhæng

Det fastholdes, at der ikke foreligger årsagssammenhæng mellem konflikten den 14. august 2012 og [redacted] psykiske lidelser.

Efter det fremlagte viste [redacted] i juli 2014 symptomer på en "let PTSD", og behandlingen heraf er kompliceret af en sideløbende depressiv tilstand.

[redacted] havde forud for den 14. august 2012 et forhøjet stressberedskab, der både var arbejdsrelateret, men som også var relateret til sagsøgers privatliv.

[redacted] forhøjede stressberedskab har forstærket hendes psykiske reaktion.

Retslægerådets erklæring af 6. juli 2018 underbygger, at der foreligger væsentlige konkurrerende gener af betydning for [redacted] samlede tilstand.

Retslægerådet har derudover ikke vurderet, at der hos [redacted] findes symptomer svarende til PTSD.

Det gøres gældende, at den såkaldte sideløbende depressive tilstand bestod allerede på tidspunktet for konflikten den 14. august 2012, og at [redacted] psykiske udfordringer i form af de i sagen omtalte symptomer på grund af andre øvrige forhold, således ville være blevet udløst inden for kort tid, uanset [redacted] udfald mod [redacted] den 14. august 2012.

På baggrund af ovenstående, afvises det derfor, at der er eller kan være årsagssammenhæng mellem konflikten den 14. august 2012 og [redacted] psykiske udfordringer i perioden efter den 14. august 2012, og at denne konflikt skulle have medført, at [redacted]

[redacted] ikke har kunnet stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

Omkring argumentationen for, at der ikke foreligger årsagssammenhæng henvises i det hele til [redacted] ad citationsduplik af 20. marts 2019 i B [redacted] ligesom der i øvrigt henvises til de samme anbringender, som er gjort gældende af [redacted] Forsikring og [redacted] i BS-1 [redacted]

Betingelserne for at [redacted] kan ifalde erstatningsansvar er derfor ikke opfyldt.

..."

[redacted] har i sagen BS [redacted] mod [redacted] Forsikring, [redacted] i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

For så vidt angår adciterede, [redacted] Forsikring, gøres følgende gældende til støtte for den nedlagte påstand:

Retten har ved kendelse af den 15. marts 2017 truffet afgørelse om at adciterede, [redacted] Forsikring, tilpligtes at friholde [redacted] for ethvert beløb, som [redacted] i hovedsagen Sag nr. [redacted] måtte blive dømt til at betale til sagsøgeren [redacted]

Det gøres fortsat gældende, at det er [redacted] Forsikring, der har bevisbyrden for, at [redacted] havde forsæt til at påføre [redacted] skade, og det bestrides, at [redacted] Forsikring har løftet den på selskabet hvilende bevisbyrde for, at [redacted] den 14. august 2012 havde forsæt til at forvolde [redacted] skade.

[redacted] har således krav på, at [redacted] Forsikring erstatte den skade, som [redacted] måtte have forvoldt [redacted] ved sin handling den 14. august 2012, idet der er tale om en begivenhed i forsikringsretlig henseende, som er omfattet af og dækket af forsikringen tegnet hos [redacted] Forsikring.

..."

[redacted] Forsikring, [redacted] har i sagen BS [redacted] mod [redacted] Forsikring, [redacted] Forsikring [redacted] i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

[redacted] Forsikring bestrider, at der er ført det fornødne bevis for årsagssammenhæng.

..."

[redacted] Forsikring, [redacted] har i sagen BS-9 [redacted] Forsikring, [redacted] mod [redacted] i sit påstandsdokument anført følgende:

" ...

Det gøres gældende, at [redacted] som arbejdsgiver er ansvarlig for den arbejdsskade, der overgik sagsøger, idet arbejdet ikke ses at være tilrettelagt og planlagt sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og det er heller ikke dokumenteret, at der er givet fornøden instruktion og information om risikoen for arbejdsskader også i relation til sagsøgte kendte udadreagerende adfærd, ligesom der ikke er ført et effektivt tilsyn med arbejdsforholdene.

[redacted] Forsikring har opfordret [redacted] til at fremlægge kopi af de relevante APV'er, der kunne beskrive arbejdsituationen med relation til sagsøgte. Centeret har meddelt, at man ikke er i stand til at fremlægge sådanne. [redacted] er videre udenretligt opfordret til at fremlægge kopi af de retningslinjer, der har været fastlagt for håndtering af udadreagerende personer samt referater fra sikkerheds-udvalgsmøder, hvor man har behandlet episoder med udadreagerende adfærd for en årrække. Centeret har ikke efterkommet denne opfordring, og det gøres gældende, at dette bør tillægges procesuel skadevirkning, jf. princippet i retsplejelovens § 344, stk. 2.

[redacted] sagsfremstilling i ad citationsvarskriftet bestrides, idet der henvises til sagsøgers redegørelse refereret i rettens kendelse af 15. marts 2017, s. 2-5.

Hun har således ikke været instrueret behørigt om hans stærkt udadreagerende og uforudsigelige adfærd.

Som det fremgår, var det kendt og forudsigeligt, at sagsøgte havde en udadreagerende adfærd, der som i det mindste for personer, der ikke kendte ham, kom uvarslet, og som var egnet til at volde skade særligt hos psykisk sårbare personer som sagsøger.

Hændelsen kunne være undgået, såfremt arbejdet var blevet tilrettelagt anderledes og med instruktion om, hvordan man skulle håndtere sagsøgte.

Der foreligger en overtrædelse af de arbejdsmiljøretlige regler, hvorom særligt henvises til arbejdsmiljølovens §§ 15 (generalklausulen), 15a (arbejdspladsvurdering), 16 (effektivt tilsyn), 17, stk. 1 (ansatte gøres bekendt med ulykkes- og sygdomsfare), 17, stk. 2 (nødvendig oplæring og

instruktion i at udføre arbejdet på farefri måde), 38 (planlægning, tilrettelæggelse og udførelse) og 42 (arbejdsstedets indretning) samt AT-vejledning D.4.3-4 om vold samt Socialstyrelsens nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud samt på boformer for hjemløse af december 2017.

Det må i overensstemmelse med rettens kendelse af 15. marts 2017 lægges til grund, at der ikke er ført bevis for, at sagsøgte udførte handlingen med forsæt til at volde skade, og det er heller ikke godtgjort, at han, henset til hans psykiske konstitution, har haft en bevidsthed, der kunne føre til en erkendelse af, at handlingen var uagtsom, og fastlæggelsen af ansvar beror alene på erstatningsansvarslovens § 24b, stk. 1.

I det indbyrdes forhold må [redacted] bære det fulde ansvar. [redacted] arbejder professionelt med håndtering af personer som sagsøgte og har ressourcerne, den faglige indsigt og ansvaret for at tilrettelægge sagsøgtes ophold, således at skader som de i sagen omhandlede undgås, og autismedcenteret har ikke i tilstrækkelig grad sørget for, at arbejdsforholdene var sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarlige, også henset til sagsøgers manglende erfaring med personer som sagsøgte.

Det bemærkes, at det ikke ved fordelingen kan lægges til grund, at sagsøgte var forsikringsdækket, idet dette trods rettens kendelse af 15. marts 2017 fortsat anfægtes.

..."

[redacted] har i sagen BS [redacted] i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

Ansvar

Det gøres gældende, at der ikke er grundlag for at pålægge [redacted] et erstatningsansvar i sagen. [redacted] Forsikring har ikke løftet bevisbyrden for, at [redacted] har tilsluttet sin pligt til at tilrettelægge og planlægge arbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, ligesom det bestrides, at der ikke er givet tilstrækkelig information om den mulige udadreagerende adfærd.

Der henvises i den forbindelse til, at sagsøger var erfaren med arbejdet med autister, ligesom hun var informeret om, at brugerne kunne være udadreagerende. Hun havde arbejdet med autister i minimum 5-6 år på [redacted] før hændelsen den 14. august 2012.

Endvidere er der ikke tale om, at hun blev sendt af sted alene med sagsøgte, [redacted] den pågældende dag, men tværtimod at hun skulle følges med to erfarne medarbejdere, der fulgte "lige i hælene" på hende.

Der var ikke nogen usædvanlige forhold, der gjorde sig gældende den pågældende dag, og [redacted] befandt sig på et kendt område med flere erfarne medarbejdere tilstede, da uheldet skete i løbet af ganske få minutter, inden Jenn [redacted] og [redacted] kom til stede i caféen.

Sagsøgte var ikke udpræget farlig, og henvendte sig sædvanligvis ikke til nyansatte, hvorfor der ikke kan bebrejdes [redacted] noget i forbindelse med uheldet.

Dette vil blive uddybet under hovedforhandlingen og bekræftes endvidere af konceptudskrift for forår 2012 (bilag ADC-IL) s. 38, hvoraf fremgår følgende:

[redacted] trives i DV2 og søger gerne fællesskab i stuen sammen med os andre, når han har overskud til det. [redacted] er startet på heldag dagtilbud og befinder sig godt med dette.

[redacted] er indimellem opfarende og bliver udadrettet men kan som regel klares via kommunikation og opfordres til at gå en tur i parken/området."

Det er endvidere d.d. lykkedes at fremskaffe 4 referater fra teammøder i Dagtilbuddet fra 2012, hvor der blev drøftet forskellige emner, herunder arbejdsskader og arbejdsmiljø. Den af [redacted] Forsikring udenretligt fremsatte opfordring i mail af 20. marts 2019 (dvs. 12 dage før forberedelsens afslutning) til fremlæggelse af referater fra sikkerhedsudvalgsmøder må derfor anses for opfyldt.

Det drejer sig om mødereferater fra møder afholdt den 7. juni, 2. august, 16. august og 13. september 2012, der fremlægges som bilag ADC-IQ.

Ifølge mødereferat af 2. august 2012 fremgår følgende:

[redacted] Trives forsat i hans faste struktur (brændeflækning, musik)"

Ifølge mødereferat af 13. september 2012 fremgår følgende:

"Vi har været til møde ang. [redacted] DV2. Det går godt på arbejdet og DV2 og DT2 er enige om at [redacted] er velplaceret i DT2 laden."

Det bestrides, at [redacted] Forsikring har løftet bevisbyrden for, at der foreligger en overtrædelse af de arbejdsmiljøretlige regler.

Det gøres gældende, at autismedcenteret i tilstrækkelig grad har sørget for, at arbejdsforholdene var sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarlige, også henset til sagsøgers omfattende erfaring gennem tidligere arbejde med personer med autisme.

Det forekommer ikke umiddelbart klart, hvilke tiltag [redacted] [redacted] skulle have foretaget som ville have forhindret hændelsen den 14. august 2012.

De fremlagte bilag i sagen bekræfter, at der har været omfattende materiale til rådighed vedr. blandt andet [REDACTED] for de ansatte i Botilbud og Dagtilbud i form af Funktionsudredning (bilag ADC-IM), dagbøger (bilag ADC-IN og ADC-IP) og koncepter/stamdata (bilag ADC-IL).

Sagsøger var fuldt ud bekendt med tilstedeværelsen af mapper/materiale vedr. autisterne, blandt andet gennem sin tidligere ansættelse i [REDACTED]

Det var endvidere ikke muligt for [REDACTED] ved planlægning af arbejdet fuldstændigt at undgå udadreagerende adfærd, og hverken karakteren eller omfanget af sagsøgtes adfærd tilsagde, at autismecenteret burde have iværksat yderligere tiltag.

Det bemærkes i den forbindelse, at sagsøgte, [REDACTED] var i godt humør om morgenen den 14. august 2012, inden de sammen gik over til caféen. Såfremt han havde haft det mindste udfald om morgenen, så var han ikke kommet med over i caféen.

Ledelsen i Dagtilbuddet har ikke inden hændelsen den 14. august 2012 modtaget klager fra medarbejdere over problemer med manglende oplæring af nyansatte, manglende instruktion eller lignende.

Der ses ikke at være noget at bebrejde [REDACTED] i forbindelse med hændelsen den 14. august 2012, hvorfor [REDACTED] bør frifindes.

Det gøres endvidere gældende, at et eventuelt erstatningsansvar må bortfalde eller nedsættes som følge af egen skyld hos skadelidte, ligesom det bestrides, at der foreligger bevis for årsagssammenhæng og adækvans.

Processuel skadevirkning

Det bestrides, at det bør få processuel skadevirkning i forhold til ansvarsvurderingen for [REDACTED] at det ikke er muligt at fremlægge APV'er for 2007-2013 på nuværende tidspunkt mere end 6 år efter uheldet, idet det bemærkes, at [REDACTED] først blev inddraget i sagen i 2017, og at [REDACTED] Forsikrings advokat først i mail af 8. februar 2019 udenretligt anmodede om fremsendelse af APV'er, dvs. næsten 2 år efter udtagelse af ad citationsstævning.

Som bilag ADC-IO er fremlagt mail af 7. marts 2019 fra [REDACTED] [REDACTED] hvoraf fremgår, at firmaet (Interresearch) - i hvilket system APV'erne blev udarbejdet - har slettet materiale for perioden 2007-2013 pga. ny lovgivning, så det ikke længere er muligt at fremskaffe disse.

De øvrige opfordringer fremsat af [REDACTED] Forsikring udenretligt kort tid før forberedelsens afslutning må anses for opfyldt på nuværende tidspunkt.

Som bilag ADC-IL (og ADC-P i uddrag) er fremlagt koncept/stamdata fra 2012 vedr. sagsøgte.

Som bilag ADC-IM er fremlagt funktionsudredning fra 2012 vedr. sagsøgte.

Som bilag ADC-IN (og ADC-R) er fremlagt dagbøger fra Botilbuddet fra 2012. Det bemærkes, at der udenretligt er fremsendt dagbøger for perioden august 2011 til ultimo 2012 til [REDACTED] Forsikrings advokat.

Som bilag ADC-IP er fremlagt dagbøger fra Dagtilbuddet for perioden omkring hændelsen den 14. august 2012.

Som bilag ADC-IQ er fremlagt mødereferater fra teammøder i Dagtilbuddet i tidsrummet omkring hændelsen den 14. august 2012, hvor der blandt andet blev drøftet eventuelle arbejdsskader og arbejdsmiljø.

Der kan ikke fremskaffes retningslinjer for håndtering af udadreagerende personer, som opfordret til af [REDACTED] Forsikrings advokat udenretligt i mail af 20. marts 2019, dvs. 12 dage for forberedelsens afslutning. Efter det oplyste forefindes der ikke et særskilt dokument vedr. retningslinjer, men der henvises i det hele til det fremlagte materiale vedr. sagsøgte, som beskriver forskellige konkrete retningslinjer samt de fremlagte mødereferater fra teammøder, hvor der blev drøftet forskellige tiltag. Endvidere deltager nye medarbejdere i et introkursus, hvor der blandt andet drøftes håndtering af og arbejde med infantile autister.

Det gøres gældende, at det bør få processuel skadevirkning for [REDACTED] Forsikring, jfr. princippet i retsplejelovens § 344, at opfordringerne først er fremsat (udenretligt) mere end 6 år efter uheldet, og at [REDACTED] først er blevet inddraget i sagen i 2017. Autismecenteret har fremskaffet det materiale, der var muligt at fremskaffe på baggrund af de i sidste øjeblik fremsatte opfordringer fra [REDACTED] Forsikring. [REDACTED] har ikke tilbageholdt oplysninger i sagen.

Ansvarsfordeling

Såfremt retten måtte finde, at [REDACTED] Forsikring har løftet bevisbyrden for, at der er noget at bebrejde [REDACTED] i forbindelse med hændelsen, gøres det gældende, at [REDACTED] Forsikring i det indbyrdes forhold skal bære det fulde erstatningsansvar under den tegnede ansvarsforsikring for sagsøgte, jfr. EAL § 25.

Retten har ved kendelse af 15. marts 2017 bestemt, at sagsøgte, [REDACTED] tilpligtes at anerkende at være erstatningsansvarlig (når bortset fra årsagssammenhæng) for den hændelse, som [REDACTED] var udsat for den 14. august 2012. Endvidere er [REDACTED] Forsikring blevet tilpligtet at friholde [REDACTED] for ethvert beløb, som han måtte blive tilpligtet at betale i hovedsagen.

Det er - som angivet af sagsøgers advokat i processkrift III - mest nærliggende, at det er den direkte skadevolder, nemlig [REDACTED]

[redacted] der bærer erstatningsansvaret, og for hvis ansvar der er tegnet ansvarsforsikring hos [redacted] Forsikring.

Højesterets dom U.2018.3783H (med dertil hørende Østre Landsretsdømme af 11. april 2017) adskiller sig på væsentlige punkter fra nærværende sag. I Højesteretssagen havde skadelidte hverken relevant uddannelse eller erfaring med arbejde vedrørende infantile autister, ligesom der på ulykkesdagen var tale om ændrede rutiner for autister, der som bekendt kræver væsentlig forudsigelighed. Endvidere var der ikke sikret effektiv hjælp i tilfælde af udadreagerende adfærd, og der var ikke fast personale til stede. Af en kommunal tilsynsrapport udarbejdet inden uheldet fremgik, at de fysiske rammer øgede risikoen for konflikter og dermed skader på medarbejdere og brugere.

Højesteret angav blandet andet følgende:

"Højesteret finder efter en samlet vurdering, at [redacted] ikke i tilstrækkelig grad har sørget for, at arbejdsforholdene var sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarlige. Højesteret har herved navnlig lagt vægt på, at botilbuddet var etableret i sikkerhedsmæssigt problematiske lokaler, og at det var velkendt, at A på skadestidspunktet var meget udadreagerende. Højesteret har endvidere lagt vægt på, at to mindre erfarne medarbejdere var alene på arbejde på skadestidspunktet."

I nærværende sag var sagsøgte uddannet pædagog og havde relevant og omfattende erfaring med arbejde med autister på [redacted]. Hun var rigtig glad for arbejdet og dygtig til det, jfr. bilag ADC-IA, side 8 (journal fra praktiserende læge). På ulykkesdagen var der tale om trygge og kendte omgivelser for sagsøgte, [redacted] og der var sikret effektiv hjælp i tilfælde af udadreagerende adfærd i form af to erfarne medarbejdere, som var med på turen, ligesom der var personale på cafeen, som kunne have hjulpet, såfremt sagsøger havde bedt om hjælp. Det gjorde hun imidlertid ikke, jfr. vidneforklaring fra [redacted] (kendelse side 7/15). Endvidere var der intet at udsætte på pladsforholdene i caféen, som kunne øge risikoen for konflikter.

Der er således ikke noget at bebrejde [redacted] i forbindelse med hændelsen.

Højesteret slår samtidig fast i U.2018.3783H, at uanset om der måtte bestå et erstatningsansvar for arbejdsgiver, så skal skadevolder (autisten) bære hele eller dele af ansvaret over for skadelidte i det indbyrdes retsforhold, jf. erstatningsansvarslovens § 25.

Det forhold at sagsøgte ikke er i stand til at reflektere over sine handlinger bør ikke tillægges betydning i en sag som denne, hvor begge parter er ansvarsforsikrede.

Retten må således i det indbyrdes forhold lægge til grund, at sagsøgte er ansvarsforsikret hos [redacted] Forsikring. Det kan ikke føre til anden vurdering, at [redacted] Forsikring har angivet, at rettens kendelse af 15. marts 2015 anfægtes, og at den vil blive indbragt for landsretten. Det bemærkes endvidere for god ordens skyld, at såfremt landsretten

måtte komme frem til, at [redacted] Forsikring ikke skal dække skadevolders ansvar, vil kravet mod [redacted] automatisk bortfalde, eftersom [redacted] alene er adciteret i sagen af [redacted] Forsikring.

Subsidiært gøres det gældende, at adciterede maksimalt skal bære 1/3 af erstatningspligten i det indbyrdes forhold mellem adcitanten og adciterede.

Mere subsidiært gøres det gældende, at adciterede maksimalt skal bære 1/2 af erstatningspligten i det indbyrdes forhold mellem adcitanten og adciterede.

Fradrag som følge af konkurrerende gener

Det gøres gældende, at der skal foretages fradrag i den opgjorte erstatning for tabt arbejdsfortjeneste med henvisning til konkurrerende psykosociale forhold samt knægener, der har medvirket til sagsøgers funktionsnedsættelse i den periode, som der kræves tabt arbejdsfortjeneste for.

Retslægerådets erklæring af 6. juli 2018 underbygger, at der foreligger væsentlige konkurrerende gener af betydning for den samlede tilstand. Retslægerådet har bl.a. fastslået, at hændelsesforløbet den 14. august 2012 alene har medvirket til udvikling af sagsøgers psykiske symptomer, samt at andre forhold kan have spillet en rolle. Retslægerådet finder ikke, at der er symptomer svarende til PTSD. Uanset, at sagsøger har været undergivet behandling under diagnoserne "let PTSD og senere samtidig depression", er det Retslægerådets opfattelse, at kriterierne for PTSD ikke har været opfyldt. Retslægerådet hæfter sig endvidere ved, at det fremgår af erklæring af 21. april 2015, at diagnosen var "tilpasningsreaktion" og at der blev beskrevet en bedring af tilstanden. Der henvises i det hele Retslægerådets svar på spørgsmål 1, 2, 3 og 5.

I spørgsmål G er Retslægerådet blevet bedt om at oplyse, i hvilket omfang en eller flere af følgende forhold har været medvirkende til at påføre skadelidte psykiske gener:

1. *Opvækst med en dominerende far, der udsatte skadelidte for fysiske og psykiske belastninger.*
2. *Skadelidtes personlighedsstruktur.*
3. *Skadelidtes søns sygdom i form af psoriasis og skadelidtes psykiske påvirkning heraf.*
4. *Skadelidtes svigermors Parkinson-sygdom og skadelidtes psykiske påvirkninger heraf.*
5. *Begge skadelidtes forældres sygdom og faderens efterfølgende dødsfald.*
6. *Stresspåvirkninger på arbejde som følge af nedskæringer og en kollegas sygdom.*

Retslægerådet har svaret på spørgsmålet ved at henvise til besvarelsen af spørgsmål 1, 2, 3 og 5, hvorefter fremgår, at andre forhold kan spille en rolle for udviklingen af sagsøgers symptomer.

Sagsøger har bevisbyrden for, at det er mere end overvejende sandsynligt, at de angivne gener og funktionstab er forårsaget af hændelsen den 14. august 2012. På baggrund af Retslægerådets erklæring kan det lægges til grund, at arbejdsskaden den 14. august 2012 alene har været medvirkende årsag til udviklingen af gener, og at der foreligger konkurrerende gener af betydning for sagsøgers sygdomsmedikation og funktionsstab, som bør medføre en reduktion i det fremsatte erstatningskrav.

Der henvises i den forbindelse bl.a. til Retten i Holbæks dom af 21. juni 2018, Vestre Landsrets dom af 21. marts 2013, U2012.1653H og U2011.128H.

Det følger af dommene, at sagsøger har bevisbyrden for, at de smerter og gener, der er årsag til hendes fortsatte sygdomsmedikation, er forårsaget af arbejdsskaden, og denne bevisbyrde er ikke løftet, når henses til de omfattende konkurrerende forhold, der ifølge Retslægerådet har medvirket til sagsøgers samlede tilstand.

...

Bemærkninger vedrørende omkostninger

Det gøres gældende, at det bør få omkostningsmæssige konsekvenser for [redacted] Forsikring, at selskabets advokat i mail af 8. februar 2019 anmodede om fremsendelse af alle oplysninger vedr. [redacted] lidelse og adfærd tilbage fra 5 år før hændelsen i 2012 og 1 år efter.

Den 14. februar 2019 oplyste jeg pr. mail til advokaten, at det drejede sig om flere 1000 sider, da der lå et stykke papir for hver dag i de 6 år, som han bad om journal i, og at det ville tage [redacted] ca. 14 dage at gennemgå og få anonymiseret 3. personers navne i materialet. Først i mail af 4. marts 2019, dvs. ca. 2½ uge senere meddelte advokaten, at han kunne nøjes med perioden dækkende 1 år før og ½ år efter hændelsen. På dette tidspunkt havde autismecenteret imidlertid anonymiseret alle akter og fremsendt dem til undertegnede på USB til gennemgang, inden videre sendelse til advokaten.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Der er ikke oplysninger om, at [redacted] forud for hændelsen den 14. august 2012 led af fysisk eller psykisk sygdom, der påvirkede hendes evne til at passe sit arbejde som pædagog.

Herefter og på baggrund af sagens oplysninger og Retslægerådets svar på spørgsmål 1, 2, 3 og 5, finder retten, at det er godtgjort, at hændelsen den 14.

august 2012 er den umiddelbare årsag til, at [REDACTED] udviklede en uspecifiseret belastningsreaktion, herunder en mindre depression. Det forhold, at [REDACTED] forud for hændelsen havde følt sig presset og stresset i sit arbejde, og at [REDACTED] eventuelt måtte være mere psykisk sårbar som følge af vilkår i sin barndom, er uden betydning for denne vurdering. Der henvises til, at der ikke er holdepunkter for at antage, at [REDACTED] såfremt hændelsen ikke var indtruffet, ville have udviklet en uspecifiseret belastningsreaktion eller fået en depression eller i øvrigt været blevet sygemeldt som sket.

Det er ligeledes ikke godtgjort eller på anden måde sandsynliggjort, at [REDACTED] efterfølgende har været udsat for hændelser, der kan have haft indflydelse på den sygdomsperiode, som erstatningsopgørelsen dækker. Det findes derfor ubetænkeligt at lægge til grund, at hele sygdomsforløbet i denne periode er udløst af hændelsen. Det forhold, at der har været nære pårørende til [REDACTED] der har været udsat for alvorlig sygdom og dødsfald, kan ikke i sig selv føre til en ændret vurdering heraf.

På baggrund af det ovenfor anførte om kausalitet og adækvans finder retten, at [REDACTED] har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte for den opgjorte periode. Sagsøgeren, Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED] hansen principale påstand over for [REDACTED] hvis talmæssige opgørelse er ubestridt, tages derfor til følge.

Det kan lægges til grund, at [REDACTED] havde en adfærd, der blandt andet var karakteriseret ved, at han ved kravsituationer og utryghed/misforståelser kunne være udadreagerende og slå, rive i hår og brække finger, og at han var mere udadreagerende i mødet med nye mennesker. Det kan endvidere lægges til grund, at [REDACTED] ikke var orienteret herom forud for hændelsen, ligesom hun ikke var blevet instrueret i, hvorledes hun skulle håndtere [REDACTED] hvis denne blev udadreagerende. Det kan videre lægges til grund, at [REDACTED] ikke tidligere havde arbejdet med borgere med et stort støttebehov, og at dette var ledelsen bekendt. Det kan endelig lægges til grund, at [REDACTED] den 14. august 2012 kun var med på turen til cafeen for at observere de andre pædagoger i deres arbejde og lære borgerne at kende, men at hun desuagtet endte som eneste pædagog fra dagtilbuddet inde på cafeen sammen med største parten af gruppen, og at [REDACTED] på den vis fik ansvaret for gruppen, herunder for [REDACTED] og hans køb af øl i cafeen.

Retten lægger på baggrund heraf og de afgivne forklaringer i øvrigt til grund, at hændelsen kunne være undgået, såfremt [REDACTED] ikke havde fået ansvaret for gruppen og pungen og dermed var endt alene på cafeen sammen med blandt andet [REDACTED] og såfremt [REDACTED] forud for cafebesøget var blevet instrueret i [REDACTED] adfærd og signaler, herunder han kunne blive

udadreagerende, hvis tingene ikke gik som vanligt i cafeen, samt havde fået anvisninger på, hvordan hun i givet fald skulle håndtere ham i en sådan udadreagerende situation. Det bemærkes hertil, at de øvrige tilstedeværende i cafeen ikke kan anses for at udgøre andet personale i forhold til [REDACTED] idet retten må forstå situationen således, at dette personale ikke var i stand til i situationen at anvise og skærme [REDACTED] der var uforberedt på hændelsen, men at hændelsen først blev bragt til ophør, da [REDACTED] kom til stede.

Retten finder således, at autisceceteret ikke i tilstrækkelig grad har sørget for, at arbejdsforholdene var sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarlige, og at centeret derfor tillige er erstatningsansvarlig for den skade, der er tilgået [REDACTED]

Retten har ved delafgørelse af 15. marts 2017 fundet, at handlingen nok kan tilregnes [REDACTED] som forsætlig, men ikke skaden, der således alene kan tillægges denne som uagtsom.

Henset hertil, og da autisceceteret ved en forsvarlig tilrettelæggelse af arbejdet havde haft mulighed for at undgå eller forbygge den skadegørende handling eller risikoen for denne, finder retten efter en samlet vurdering af de foreliggende omstændigheder og under henvisning til Højesterets afgørelse optrykt i U.2018.3783H, at autisceceteret i forhold til forsikringsselskabet skal dække to tredjedel af det beløb, herunder omkostninger og renter, som forsikringsselskabet skal friholde [REDACTED] i denne sag. [REDACTED] Forsikrings subsidære påstand over for [REDACTED] tages derfor til følge i overensstemmelse med det her anførte.

Der forholdes med sagsomkostninger som nedenfor bestemt. Det bemærkes, at der er betalt i alt i retsafgift 17.680 kr. Retten har ved fastsættelse af sagsomkostningerne taget højde for sagsgenstandens værdi, og det arbejde, der må antages at have været forbundet med sagernes behandling, idet det bemærkes, at der har været delhovedforhandling af en dags varighed og hovedforhandling af en og en halv dags varighed. [REDACTED] er adciteret i sagen efter delhovedforhandlingens afslutning. Retten finder henset til sagens forløb og udfald, at det er rettest, om sagsomkostningerne i sagen mellem [REDACTED] Forsikring og [REDACTED] bæres af parterne selv.

THI KENDES FOR RET:

[REDACTED] tilpligtes til Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED] at betale 883.936,62 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente af 200.000 kr. fra sagens anlæg, af 359.306,97 kr. fra den 6. april 2016, og af restbeløbet fra den 1. april 2019.

[REDACTED] Forsikring tilpligtes at friholde [REDACTED] for et hvert krav, som [REDACTED] under sag BS-[REDACTED] er blevet dømt til at betale Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED] herunder renter og omkostninger heraf.

[REDACTED] tilpligtes at friholde [REDACTED] Forsikring med to tredjedel af et hvert krav, som [REDACTED] Forsikring under sag BS BS-[REDACTED] er blevet dømt til at betale [REDACTED] herunder renter og omkostninger heraf.

Statskassen skal betale 130.000 kr. i sagsomkostninger til Socialpædagogernes Landsforbund som mandatar for [REDACTED]

[REDACTED] Forsikring skal betale 115.000 kr. i sagsomkostninger til statskassen.

[REDACTED] Forsikring og [REDACTED] bærer egne omkostninger.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.